

AVTORJI IN KNJIGE

Nova slovenska prozna dela

ŽIVLJENJE JE POSTALO VSAKDANJE, SIVO, BREZIZRAZNO

Viktor
Konjar

Ivo Zorman: Donata
(Prešernova družba – Ljubljana, 1991)

Izbrani fragment: »...*Bili smo neizkušeni in lahkoverni, je rekel. Velika prihodnost, ki smo jo načrtovali, se nam je zdela blizu, najbliže med vojno, ko smo jo uresničevali, ko smo že začeli s stvarjenjem svojega sveta, ker smo imeli oblast, neomejeno oblast*

nad stvarmi in nad ljudmi...«

»Zdaj pa so bile njegove besede trpke,« nam – v celi vrsti variacij na molovsko temo, ki preveva njegovo novejšo pisanje – svoje protagoniste: Donato, njene domače in še posebej Simona Muleja, njenega moža, nekdanjega partizanskega polkovnika in kasnejšega kaznovanega »izdajalca partije« – v njihovi tragični, usodno razžrti podobi odrinjenih ljudi predstavlja Ivo Zorman kot eden nedvomno najbolj avtentičnih in hkrati prizadetih razčlenjevalcev sindroma našega porevolucijskega razkroja.

Roman o Donati in njenih je poskus poročila o tem, kaj vse se je ljudem pod našim nebesnim obokom dogajalo in zgodilo v tistih vsestransko prelomnih poosvoboditvenih časih, in hkrati poskus temeljitega razmisleka o tem, čemu, kako in kdaj so se njihova življenjska hotenja tako usodno zalomila.

Povsem očitno je, da vse resnice o vzrokih, ki so že na začetku nove dobe zapravili moralno in eksistencialno akumulacijo osvoboditvenega zagona, z dosedanjim obilnim spominskim, literarno fikcijskim, esejističnim in celo historično-raziskovalnim pisanjem še nismo podali. Zdi se celo, da se za zdaj prek makrohistorične sondaže do nespodbitnih ugotovitev, do ključnih vzvodov tedanjih turbulenc in vseh njihovih posledic še ni mogoče dokopati. Več opore za razvidna spoznanja o tem, kaj se je res dogajalo pred petinštiridesetim in neposredno po njem v nas in z nami (v njih in z njimi, jedru tedanje generacije), nam lahko ponudijo objektivno, se pravi nepristransko in pošteno opravljene »mini raziskave«, kot so popisi individualnih življenjskih usod ali družinske in krajevne »kronike«. Njih se, ves vpet v svoj konkretni krajevni in personalni doživljajski krog, ki ga pozna in ga do potankosti obvladuje, v seriji svojih romanov (Donata je samo eden izmed njih v tej novejši seriji) loteva Ivo Zorman. Njegov pogled je scela lociran v Kamnik, okolje, v katerem ni za njegov pisateljsko sondažni interes nobenih ugank ali skrivnosti, zatorej lahko v njem, v njegovih človeških prepletih in v gosto stisnjenih plasteh usod izživlja svoj raziskovalni interes do kraja ter nam razkriva temeljna dejstva in značilnosti časa,

skozi katerega se je takratni rod prebijal iz prejšnjih življenjskih sfer v nova, vendar vse prej kot idilična razmerja časa.

V pripovedni zaris romana so zajeta tegobna vojna leta, ki so potekala v znamenju revolucijskega rušenja vseh poprejšnjih družbenih institucij in življenjskih relacij ter seveda v znamenju prav tako revolucijsko radikalnega vzpostavljanja novih in povsem drugačnih norm. Toda Zormanu ni do tega, da bi dajal v teksturi svojega razgledovanja po spominih na takratna stanja prednost zgodovinsko-političnim in ideološkim, sociološkim ter njim podobnim razčlenitvenim oznakam časa. V ospredju njegovega pisateljskega zanimanja je individualno, sociopsihološko doživljanje oseb, ki so tegobni čas prestajale in ga s svojo, prejkone pasivno, trpno navzočnostjo, ne pa tudi z aktivno vlogo v njem, konstituirale, a ne tudi oblikovale v tem smislu, da bi lahko zanj, predvsem ne za njegove deviacije, prevzemale kakršnokoli osebno odgovornost. Ta oznaka velja še posebej za Donato, dekle iz povprečne, a tipične slovenske meščanske družine, ki si jo je pisatelj očitno povsem namerno izbral za osrednji lik svojega skupinskega (družinskega in družbenega) portreta dobe. Protagonistka romana je namreč v vseh političnih, ideoloških in siceršnjih segmentih, ki naj bi določali osebnost, neopredeljena. Silnice in viharne sunke časa doživlja povsem osebno, trpno, po »žensko«, brez vsakršnega poskusa svojih lastnih nasprotnih intervencij, to pa nikakor ne pomeni, da ne stopa pred nas kot polnokrvno človeško bitje, ki prizadeto in s polnim čustvenim ter eksistencialnim volumnom reagira na udarce. Taka, vsa avtentična v svojem doživljanju in čutenju pa seveda tudi v svojem psihološkem in fizičnem ravnanju oziroma prilagajanju se je zdela pisatelju prikladen model za kolikor mogoče objektivni in kredibilni portret »junakinje časa«. Prav skozi njen doživljajski fokus je lahko o totalitarno-represivnem režimu, ki je bil brez vseh zadržkov prepričan o svojem prav, povedal več, kot bi lahko sporočal o njem neposredni popis zaporniških izkušenj Donatinega moža z ene ali Donatinega očeta z druge strani.

Očeta, uglednega predvojnega meščana, ki sicer med vojno ni zagrešil nikakršnega kolaboracionizma, prej narobe, a se tudi oefarsko-komunistični oblasti po osvoboditvi ni bil voljan podrediti, obtoži brezdušni režim sovražne države. Namesto da bi mu vrnil vilo, ki jo je med vojno zaplenil gestapo in so jo po osvoboditvi zasedli oznovski mladci, ga pošlje na večletno prisilno delo, od koder od njega več let ni glasu. Nato pa sledi samo skopo obvestilo, češ da je v delovnem taborišču umrl. Donatinemu mrtvemu očetu se na zadnji poti kmalu pridruži tudi njena tiha in bogu vdana mati, njen odhod pa pomeni razpad in dokončno slovo nedolgo tega ustaljene in umirjene družine.

Donata se je že pred tem družinskim izumrtjem poročila z mladim partizanskim polkovnikom Simonom Mulejem, ki so ga bili v prvih dneh po osvoboditvi iz komande mesta poslali stanovat k njenim, v »kaščo« na robu mesta. Z možem jo je pot mladostne vznesenosti vodila v Beograd in nato v Berlin, kjer je imel mladi polkovnik položaj vojnega atašeja, a se je, v turbulenci tistih časov na vsem lepem, ne da bi bil doumel pomen viharne sunke, ki ga je zagrabil, znašel v čeljustih zlovesčega »procesa«. Po hitrem postopku so ga poklicali na »pogovor«, aretirali in kot izdajalca partije poslali v katorgo v Bilečo. Donatin srečni svet se je – po vsem, kar se je zgodilo z njenimi starši – sesul še vdrugo. Vrne se v domači kraj, v svoje mestece pod gorami, in se, vdana v usodo, prepusti životarjenju z otrokoma ter onemoglemu pričakovanju moževe vrnitve. Po nekaj mučnih

letih se Simon Mulej sicer res vrne, vendar čisto drugačen človek: zlomljen in življenjsko razrvan. Niti sledu partizanskega in revolucijskega zanosa ni več v njem. Ubada se s travmami lastnega življenja ter pestuje svoje boleznin in bolečino. Z njim vred je na to trpko izničenje vseh vitalnih impulzov obsojena tudi Donata. Življenje si sicer nekako uredita in za silo živita, a brez kakršnekoli notranje in vnanje spodbude, vpeta v sivo povprečje, v kakršno se je pogreznil čas.

S to mrzlo ugotovitvijo se Donatin roman tudi konča. Življenje je postalo vsakdanje, sivo, brezizrazno, preberemo v sklepni »sekvenci«: imeli so toplo zimo brez snega in imeli so pomlad, ko so se namnožile miši in vse vrste mrčes, krošnje dreves pa so se sušile in fižol ni priklil iz zemlje in azaleje v mamičinem kotu niso vzcvetele...

Metafora, ki veje iz tega zadnjega stavka, je na dlani. Zormanova ponazoritev grenkega časa, ki se prek njegovih literarnih reminiscenc in pričevanj bolj in bolj določno lušči k svoji podobi, je razgrnjena pred zavestjo v vsej svoji trpko neusmiljeni resničnosti.

NEKDANJE ČISTE REKE SO SE SKALILE

Ivan Potrč: Tesnoba
(Prešernova družba – Ljubljana, 1991)

Izbrani fragment: *»Koliko vsega partizanskega je v teh naših časih šlo po vodi... Po čistih rekah, ki so se v tem času skalile... Da, in zdaj se kalne in umazane pretakajo... po naši včasih tako čisti partizanski domovini...«*

Potrčev pisateljski come back je presenetljivo in hkrati svojevrstno literarno dejanje: preseneča s tematskim (pa tudi stilnim) prestopom njegovega pisateljsko sporočilnega interesa in pozornosti iz pretežno ruralne v aktualno, urbano, sedanjim previranjem lastno eksistenčno in eksistencialno snov ter skuša izzveneti, obenem, kot neke vrste labodji spev vsemu, kar se je skozi zadnja leta ali desetletja nabralo v individualnem in kolektivnem doživljalškem habitusu. Povsem očitno je, da je ta roman izpoved pisateljevih lastnih doživljanj in doživljanj njegove generacije, pa hkrati obračun z vsem, kar jim (oziroma nam) je bilo dano in zaukazano doživeti.

V zanimivo zasnovanem prepletu sledimo dvema vzporednima, primerljivima in bolj ali manj komponibilnima življenjskima zgodbama: zgodbi Vančija Kolenca (pisateljevega dovolj očitnega alter ega) v vlogi enega od dolgoletnih vodilnih v tovarni z imenom Proteus, ter zgodbi generalnega direktorja iste tovarne, Tobijasa. V ospredju sta kajpak Vančijeva podoba in usoda: gmota njegovih razboljenih spominov na umrlo ženo in sina, smrtno ponosrečenega v gorah, vse mnogotere travme njegovega življenja ter njegov zdajšnji, že več let trajajoči, a nikoli do kraja izživeti ljubezenski odnos z Gečko, razumevajočo in prizanesljivo, a samosvojo žensko, ki se prav tako ne zmore izmotati iz svojih lastnih travm, še posebej ne po smrti svojega nekdanjega moža, ki ga je življenje odneslo v nemško zdomarstvo.

To tako in drugače pohabljenega Kolenčevega doživljanje je prežeto z zgoščujočo se tesnobnostjo, v katere trdih objemih je manj in manj prostora za občutja neobremenjene življenjske radosti. Tako v uvodnem kot v domala dobesedno ponovljenem sklepnem odstavku romana preberemo: *»Človek se velikokrat pobere, prekleje svet in se pobere... Sonce, ko da ga ne bi*

bilo nikoder več in ko da tudi slutnje ne bi bilo več po njem, to sonce presije skozi črni dan, da je za trenutje, ko da ga je prežgalo. Znenada se zaveš, da si tu in kako nič ne pomaga in kako celo nuje ni, da bi ti naj kaj pomagalo; naprej moraš in naprej, po sončni ali po sivi stezi – in še in še boš padal in še in še se boš pobiral – ali pa . . . ali pa se kdaj, na nek siv dan, ne boš več pobral. Celó sonce, ki bi posijalo znenada, ne bi več pomagalo – človeku bo naenkrat vseeno.« Kolenca je strah prav te vseenosti, prav njo doživlja kot svojo tesnobo in mučnino . . . in prav to morbidno počutje, da mu je vse spolzelo iz rok, da ga čakata le še praznina in sivina, je vsebinsko jedro in hkratna rdeča nit njegovega »romana«.

Podoben, čeprav drugoznačen, Kolenčevemu čustvenemu doživljanju lastne življenjske usode in silnic časa v nekem smislu celo sovražen je Tobijasov življenjski status. Tudi njegov svet se sesipa. V tovarno so ga bili pred mnogimi leti poslali po »politični poti«. Nekdanji partizanski, udbovski in partijski veljak s svojo ženo izza partizanskih let nima nobenih bližnjih človeških razmerij več, le še videz skupnega domovanja. Vsa svoja preostala življenjska zanimanja posveča svoji načičkani ljubicí. V podjetju, ki ne terja od njega nobenih naporov več, igra vlogo absolutnega gospodarja, ki brez milosti obračuna z vsakim, kdor se mu postavi po robu. Eden takih je tudi njegov nezakonski sin, ki kot urednik objavi v tovarniškem glasilu Tobijasovo karikaturó v podobi lintverna. Tobijas fanta nažene, ga stre in ga s svojo neizprosnostjo pripravi celo do samomora.

Prav ob teh tragičnih preizkušnjah v tovarni in okoli direktorja se v Vančiju Kolencu hkrati z njegovo lastno tesnobo zdrami uporna sla poštenjaka, ki se nameni poseči vmes, vendar ne premore dovoljšnjega notranjega ognja, da bi šel v zadevi do konca in zares stavil vse na kocko. Ne na seji direktorjevega kolegija ne v govoru nad odprtim grobom mladega urednika tovarniškega časopisa, ki si je vzel življenje iz obupa, ne izreče tega, kar bi moral in kar je tudi nameraval povedati. Onemoglo je zapreden v svoje spomine na ženo, na sina, na svoj medvojni Mauthausen, na predvojna revolucionarna tveganja, na partizanščino, pa na neizživeti erotični in eksistencialni odnos z Gečko in na vse drugo, kar ga polni z občutji neozdravljive tesnobe, ostaja nemočen in kontemplativen. »... Misel, ko da je na lepem splahnela; tesnoba, ki jo ljudje doživljajo, mu je odnesla zadnjo troho volje...«

Potrč je torej napisal roman o sebi in svoji generaciji – po metodi introspekcije. Prek samoizpovedi je podal svoj obračun z »nesmilečnostjo« življenja, kot se mu kaže v nvanjem in notranjem sesutju vseh individualnih in kolektivnih pobud, v katerih znamenju je nekoč ta rod zastavil svojo pot. »Bila so leta,« razmišlja, »bili so vsi tisti hudi in narobešnji dnevi, drug za drugim so prihajali, počasi in nanagroma, v dolgih in kratkih letih, vselej pa neusmiljeni, vsak po svoje nesmilečni – in vsak je odnašal nekaj nove vere, ko da bi mu hotelo to, kar ga je v gimnazijskih letih s takšno željo in zavzetostjo navdalo, do kraja nagristi, ko da bi mu zdaj ta resna leta sproti jemalo. Bilo je, skratka, ko da bi za svojimi pogrebi hodil...«

Obe vzporedni, izpraznjeni, s tesnobo in trpkó nezadoščenostjo navdani, pa ob tem usihajoči energiji življenjskega smisla, ki ju vsak v sebi, čeprav z različnima moralnima izhodiščema, nosita Vanči in Tobijas, se prepletata in dopolnjujeta v teksturi Potrčevega pripovedovanja v klobčič vse bolj otrplega modrovanja o tej zanj tipični »nesmilečnosti življenja... kakor koli ga obrneš, vsakega zadene in prizadene.« Globlji vzgon tega

slejkoprej razboljenega razmisleka je spoznanje, ki ga je pisateljevo pero sicer razsejalo po vseh segmentih romana, najbolj določno pa v stavčnih definicijah, ki meditirajo o kalnosti nekdanjega revolucijskega časa. Denimo: »Revolucija, ki se je že kazala pred nosom, a ki je že tako krvavo potrebna, vse je šlo po vodi...« Čiste reke so se skalile, življenje je razkrojeno, ničesar ni več, kar bi še dajalo vero in smisel.

Pripadniki generacije, ki je mislila, da živi z revolucijo, ki je obljubljala spremeniti svet, se v Potrčevem romanu, zgroženi nad panoramo te razbičane »srečne prihodnosti«, z razočaranjem, tesnobami in bolečino poslavljajo od rakve z zdrobljenimi kostmi svojih življenjskih idealov, pričakovanj in hotenj.

Ostareli Vanči Kolenc ostaja v vsem in na vsej črti – človek praznih rok. Pisatelj pa je imel v mislih z njim vred kajpak tudi (ali celo predvsem) generacijo.

V GRABNU, NA KONCU SVETA

Polona Škrinjar: Divji volčini
(ČZP Kmečki glas – Ljubljana, 1991)

Izbrani fragment: »...*Tonaj je stopil na prag. Otrl si je čelo in se zamaknjeno zagledal po borštu navzgor, proti cesti. Idi ta njegov hrepeneči pogled ni ušel. Zdrznila se je. Od same skrbi. Ker nikoli ni mogla vedeti, kdaj bo Tonaja spet zgrabilo. Tisto svoje. Potovati. Se klatiti sem in tja. Tega mu verjetno nihče ne bo izbil iz glave. Iz vse njegove notranjosti. Je že pregloboko v njem...*«

Splet človeških dram, ki se dogajajo v samotnem zakotju neke težko dostopne soteske, pravzaprav grabna ob zamočvirjenem potoku, kamor je usmerila oko svoje pisateljske kamere pripovedovalka Polona Škrinjar, kljub svojemu kmečko-vaškemu ambientu ne sodi v zvrst sentimentalno nastrojenih večernih povesti. Škrinjarjeva goji psihološki in socialno veristični realizem, s katerim skuša kar najbolj zvesto fotografirati stvarnost življenjskih stanj in razmerij v sodobnem slovenskem podeželskem prostoru ter posredovati v zavest časa vso resnico o tamkajšnjih ljudeh in dogajanjih. Njeno minuciozno opazovanje človeških stisk in v nelepo razrvanost pahnenih medsebojnih odnosov ter usod ustvarja podobo, nad katero se velja resno zamisliti. O kakršnikoli večerniški fabulativni površinskosti ali celo lahkotnosti ni v tej prozi nobenega sledu.

Grobla, kot se grapa ob potoku imenuje, je čuden, tesnoben kraj. Le dve hiši tičita skriti v tisti samoti, vsaka na drugem koncu neprijazne soteske. V eni prebiva sama petinštiridesetletna Ida Kos, v drugi, z odraščajočim nezakonskim sinom ter z betežnim, sitnim očetom, štiri leta mlajša Katka Ozebek. Obe kmečki ženski se mučita s svojimi opravili, se onemoglo otepata težav, s katerima jima življenje ne prizanaša, in vsaka po svoje, ena vsa krepka, druga žilavo suhljata, uravnava grmade vsakodnevnih skrbi z živino, na slabo rodnih njivah, po hiši in ne nazadnje vsaka s svojim nebodigatreba sorodstvom, razseljenim po bližnjih vaseh ali v mestu. Kot sosedi sta si seveda tudi med seboj v nenehnem stiku, ta pa se najpogosteje izživlja v medsebojnem rivalstvu, raznih napetostih in neprijaznostih, ki so pač neizogibni sestavni del tega njunega, pa ne samo njunega, trdega, z vseh strani zavrtega življenja. Odnose med ženskama zaostri prihod nizko-

raslega, čokatega in krivonogega Tonaja, nekakšnega potepuškega dninarja zdajšnjih dni v ta njun svet. Idi Kos ga namreč pošlje v pomoč pri delu njena sestra, poročena v donosni gostilni v eni izmed vasi. Možak se preživlja s priložnostnimi deli, hodi od hiše do hiše, služi, dokler se mu ljubi in dokler nese, in si iz te brezcilnosti svojega življenja ničesar ne stri. Ida si ga, na jezo svoje sosede, spravi celo v posteljo, le da ji moški že po nekaj tednih spet uide – kam drugam kot h Katki, čemur nato sledita Idino užaljeno ljubosumje in Tonajeva vnovična vrnitev k njej, ki je pač boljša kuharica. Zdaj pride na vrsto Katkin maščevalni poseg zoper Ido: svoji tekmici zavda s sirupom, narejenim iz strupenih jagod divjega volčina. V bolnišnici, kjer Ido spravijo k zavesti, pa nato ugotovijo, da je petinštiridesetletna ženska – noseča.

Ko je poletja, v katerem se je ves ta film odvijal, konec, se v grapo spet povrne staro zatišje, le da sta medtem krivonogi Tonaj in njegov zvesti pajdaš, Katkin nebodigatreba sin Stanči za vselej odšla iz te močvare, Ida pa se pripravlja na rojstvo malega Kosa, češ »ga bo že nekako preživela, če se je že odločila zanj«. Obe osameli ženski v globelski grapi se spet približata druga drugi in najdeta v skupnem delu in životarjenju svoj edini možni modus vivendi.

V popisovanju teh »dogodkov v Grobli« si iz poglavja v poglavje podajata roko zdaj ena zdaj druga izmed obeh »starih hišnih števil«. Iz prizora v prizor se skozi natančne in podrobne veristične opise luščijo nove in nove plasti stvarne resnice o (teh in takih) ljudeh, o njihovih vseskoz predmetnih, od vsakršne duhovnosti ali poetičnosti za cela svetlobna leta odmaknjenih in zatorej v svojem bistvu primitivnih, a obenem povsem oprijemljivih in kredibilnih čutnih in čustvenih reakcijah, zavistih, mržnjah, oziranjih v tuje lonce in postelje, pa seveda vnovičnih uravnavah medsebojnih razmerij, saj energije za karkoli drugega v njih ni.

Pisanje Polone Škrinjar je živo, živahno, barvito, vseskoz poznavalsko in že kar neverjetno natančno v svojem psihosocialnem in ambientalnem verizmu. Osebe in lokacije, ki jih opisuje, so podane tako zelo plastično, da bi se jih dalo brez težav narisati po metodi fotorobota.

Ta proza sodi na polico z deli, nastalimi v domeni socialno analitičnega poročanja o času, ki ga živimo. Grobelska grapa s svojim potokom, vlogo, močvaro, divjim volčinom in mnogotero siceršnje nagnitostjo duha in prostora se, naj je pisateljica to hotela ali ne, zrcali v zavesti kot metafora slovenskega zakotja in drobnjakarstva.

POGREZANJE BREZ DNA

Metod Pevec: Carmen

(Prešernova družba – Ljubljana, 1991)

Izbrani fragment: »*Ko naslednjič zamiži, izmišljene podobe zdrvijo, zavrtijo se kot film. Carmen se očarljivo smehlja in stopa proti njemu. 'Nisem mogla zaspāt,' reče nežno. 'Spomnila sem se.'* 'Kaj?' Goran glasno sodeluje s prividom. – 'Kdo si! Goran, pesnik.' – 'Nisem pesnik!' Goran protestira, kot da ga je obsodila, da je, denimo, morilec. – 'Sej ni važn, neki pišeš, ne...' Carmen opazi popisan listek na mizi, 'Kaj pa pišeš? Kako si nesrečen pa taka jajca?' – 'Ne!' Goran se zadere na ves glas in raztrga listek...«

Ta roman, prvenec, je napisan bolj ali manj dosledno v stilu filmskega

scenarija. Optimalno pozornost posveča živim in plastičnim orisom oseb in ambientov, v katerih se gibljejo, razkriva Metod Pevec, ena izmed relevantnih plasti resničnosti, lociranih v našem konkretnem bivanjskem vsakdanjiku. To je svet ljubljanskih pijancev, klatežev, brezdomcev, brezdelnežev, malih goljufov, klošarjev, prostitutk – z eno besedo: svet podzemlja, mimo katerega hodimo, ga tako ali drugače sodoživljamo, vendar nanj, razen izjemoma, nismo pozorni, saj ga bolj ali manj upravičeno štejemo za obrobni pojav, za nekakšen ne kdove kako pomemben bolezenski izrastek na tkivu našega aktualnega socialnega vsakdana. Večina od nas tega segmenta tudi ne pozna. Metod Pevec pa se mu je – iz kdove kakšnih pobud – posvetil zcela: ker ga je poznal in ga je eksplikacija tega vedenja avtorsko tiščala ali pa si ga je kot žurnalist in reporter zaželel spoznati. Ni prav verjetno, da bi bil sam, kdaj prej ali tedaj, ko je nastajala ta knjiga, sodoživljal to podzemlje na lastni koži, kot njegov pripadnik. Roman, ki se te teme loteva, pač ne zveni kot izpoved nekoga, ki je doživel pekel klošarstva neposredno. Prej bi se dalo reči, da ima značilnost izrazitega in poudarjenega (in pri tem hkrati vsestransko obvladanega) literarnega življenja v ambiantalnost, v psihološka in druga razmerja, v fiziološko in predmetno materialnost ter v duha sveta, ki ni del njegovih lastnih izkustev, pač pa je zazrt vanj od zunaj, kot opazovalec, vendar s tolikšno zavzetostjo in intenzivnostjo, da mu je uspelo po modelih naslikati objektivno, polnokrvno in že kar naturalistično natančno fotografijo tega predela stvarnosti. Na njeno reportersko verodostojnost se je mogoče zanesti. Ta del naše življenjske realitete je v Pevčevi prozi naslikan nazorno in celovito.

Pri opisovanju teh ljudi in njihovih medsebojnih razmerjih pa kaže tudi razmerje z drugimi deli mesta s posebnim ozirom na raznotere ambiente, v katerih se gibljejo in jim gre pripisati oznako suburbanih struktur. Tekstura romana (ta seveda ni samo zgodba o Carmen, pač pa cela vrsta drugih bolj ali manj groteskni oseb na tem ničevem in hkrati obešenjaškem odru življenja) se zadovoljuje s površinskostjo zaznav in opredelitev. V zgodbo, ali raje, v preplet zgodb raznih Sifletov, Hatidž, Nonotov, Murijev, Loverjev in kar jih je še v družini s Carmen, so vpeti opisi njihovih bifejskih shajanj, njihovih klateških domislic in dejanj, dolgoveznega praznega pijanskega besedičenja, vsakovrstnega otepanja z organi pregona, njihove klošarske folklore in vsega, kar še sodi v scenografijo in kostumografijo teh zgublencev in tega socialnega dna. Zaman pa se oziram po kakršnemkoli poskusu globlje analitične sondaže vzrokov, ki pogojujejo vse te posledične sklope.

Glavni protagonist romana pravzaprav ni Carmen, temveč Goran, pogojni pisatelj alter ego. Nadarjeni pesnik je zdvomil nad možnostjo svoje pesniške promocije in se v boju za ljubi kruhek vdinja podjetnemu mlademu založniku, za katerega piše ničevo lascivne pornografske štorije. V tej svoji vlogi sladostrastno brska po smetiščih življenja in si daje, tudi sam nagnjen h klošarskemu načinu preživljanja, opravka s pozabljenimi ljudmi na lokacijah, kot so kolodvorski bife, zakotja v parku, temačni koridorji in podobne kloake mestnega vsakdanjika. V tej in takšni družini sreča Carmen, si jo erotično zaželi in jo poskusi celo pripraviti do skupnega življenja, kajpak v znamenju nekakšne nove, začetka človeka vredne eksistence. A brez uspeha. Carmen je eksistencialno že popolnoma zgubljena in iztirjena in je ni več mogoče rešiti. Nezakonska hči matere snažilke, ki se je v mlajših letih ubadala tudi s prostitucijo, predvsem pa prebila vse življenje

kot brezdomka, in opernega pevca, ki je ni nikoli priznal, nosi v sebi že vrojene gene prostituiranja, potepuštva, stopnjujoče se alkoholične odvisnosti ter čustvenega vetrnjaštva – in ji kot taki ni mogoče pomagati. Goranu seveda ne uspe, da bi jo pridobil za drugačno življenje. Nasprotno: Carmen se vpricho njega pogreza vse globlje v svoj delirij in konča kot povsem »odštekana« na kliniki za psihiatrijo.

Gorana ta njegov fiasko s Carmen in ves ta izkustveni pretres z ljudmi z dna družbene lestvice, s temi klateži, marginalci, lumpenproletarci, pogreznjenimi v gnilobo časa, prizadene toliko, da se, kot zremo iz epiloga romana scenarija, loti pisanja svoje tokrat, v nasprotju s poprejšnjo pornografijo, resno zastavljene knjige z naslovom »Carmen ali povest o dobrih ljudeh«. Pri tem meni črpati iz »zakladnice vsega, kar je v minulemu letu doživel, vendar je bila njegova povest neprimerljivo lepša od resnice.«

Prav te »olepšave« stvarnosti, ta želja, da bi v klošarskih potepencih in potepantih gledal »dobre ljudi« (in kolikor mogoče omilil – ali jim celo spregledal in oprostil) njihovo človeško odurnost, nadležnost, puhlost, sprenevedavost in vse drugo, kar jih »krasi«, dajejo Pevčevemu romanu nadih pripovedne artificialnosti v zameno za pričakovano analitičnost, ki bi stvarjem dala ime, kot jim gre, ter povedala vso neljubo resnico o ljudeh in razmerjih v osrčju socialnega dna, brez ljubeznivo razumevajočega in celo v nostalglično pomilovanje nagibajočega se opredeljevanja.